Tweede Kamer der Staten-Generaal 2

Vergaderjaar 2015–2016

30 977 AIVD

Nr. 133 BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 oktober 2015

Hierbij bied ik u aan de antwoorden op de schriftelijke vragen die op 30 september zijn gesteld door de SP en D66 naar aanleiding van het bericht op NOS.nl van 25 september over het afluisteren van Nederlanders door de Engelse geheime dienst[1].

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

[1] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

kst-30977-133
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2015

SP-fractie:

1. Wanneer bent u op de hoogte gesteld van dit Engelse spionage-programma, dat ook betrekking lijkt te hebben op Nederlandse burgers?

Ik heb kennis genomen van het bovengenoemde artikel van de NOS.nl van 25 september 2015.

2. Heeft de AVID onderzoek gedaan naar deze Engelse activiteiten, met name als het gaat om het verzamelen van gegevens van en over Nederlandse burgers?

3. Op welke wijze hebt u uw afschuw uitgesproken over deze Engelse activiteiten? Waarom hebt u de Engelse regering niet openlijk om opheldering gevraagd?

Antwoord op vraag 2 en 3:

De AIVD is continu alert op signalen van mogelijke activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten in Nederland of gericht tegen Nederlandse belangen. Waar nodig doet de AIVD onderzoek naar deze inlichtingenactiviteiten. Indien wordt geconstateerd dat een buitenlandse mogendheid zonder toestemming inlichtingenactiviteiten verricht op Nederlands grondgebied, treft de Nederlandse regering altijd maatregelen. Ik kan in het openbaar geen concrete mededelingen doen over het aantal onderkende gevallen van inlichtingenactiviteiten verricht door buitenlandse mogendheden in Nederland.

4. Zijn deze activiteiten van de Engelse geheime dienst, voor zover het activiteiten betreft tegen Nederlandse burgers, in overeenstemming met de Nederlandse wetten?

De GCHQ is gebonden aan Britse wet- en regelgeving. Wat betreft de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten AIVD en MIVD geldt dat zij hun activiteiten uitvoeren op grond van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv 2002). De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) houdt toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van de Wiv 2002.

5. Kunt u uitsluiten dat de Engelsen deze spionageactiviteiten hebben ondernomen op verzoek van de Amerikaanse NSA?

Nee. Inlichtingen- en veiligheidsdiensten doen over en weer geen mededelingen over hun werkwijze.

6. Deelt u de angst dat 'bevriende' geheime diensten in Europa door de Amerikanen tegen elkaar worden uitgespeeld?

Nee.

7. Deelt u de angst dat 'bevriende' geheime diensten in Europa te veel in andere landen spioneren en te weinig samenwerken in onze gezamenlijke strijd tegen terroristen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Nee. De AIVD werkt internationaal nauw samen met collegadiensten, bijvoorbeeld in het kader van de bestrijding van terrorisme. De aard van de samenwerking met buitenlandse diensten wordt (mede) bepaald door criteria zoals de democratische inbedding van de desbetreffende dienst,

het mensenrechtenbeleid van het desbetreffende land, de professionaliteit en betrouwbaarheid en het karakter van de dienst. Per dienst waarmee wordt samengewerkt of waarmee samenwerking wordt overwogen wordt een weging gemaakt van de relatie. De Wiv 2002 biedt het wettelijke kader voor internationale samenwerking door de AIVD. De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) houdt toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van de Wiv 2002.
In dit kader heeft de CTIVD meerdere rapporten uitgebracht die de samenwerking met buitenlandse diensten betreffen, waaronder het meest recente rapport nr.38 (2014) over gegevensverwerking op het gebied van telecommunicatie. De CTIVD voert momenteel een vervolgonderzoek uit naar de buitenlandse samenwerking door de AIVD.

8. Kunt u een overzicht geven van alle relevante acties die u sinds het Kamerdebat van april 2014 hebt ondernomen om spionage door 'bevriende' landen tegen te gaan?

9. Bent u bereid de Kamer vertrouwelijk te informeren over welke activiteiten van 'bevriende' geheime diensten tegen Nederlandse burgers bij de AIVD bekend zijn?

Antwoord op vraag 8 en 9:

De AIVD doet onderzoek naar heimelijke inlichtingenactiviteiten van buitenlandse mogendheden in Nederland of tegen Nederlandse belangen. Indien wordt geconstateerd dat een buitenlandse mogendheid zonder toestemming inlichtingenactiviteiten verricht op Nederlands grondgebied, treft de Nederlandse regering altijd maatregelen. Ik kan in het openbaar geen concrete mededelingen doen over het aantal onderkende gevallen van inlichtingenactiviteiten verricht door buitenlandse mogendheden in Nederland.

10. Bent u bereid klokkenluider Snowden politiek asiel te verlenen in Nederland?

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar mijn Kamerbrieven van 16 juli 2014 (Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 2548), 6 februari 2015 (Kamerstuk 30 977, nr. 109) en 22 mei 2015 (Aanhangsel Handelingen II 2014/15, nr. 2323).

D66-fractie:

1. Heeft u kennisgenomen van het bericht dat de Britse geheime dienst alle internetters in de gaten wilde houden? Wat is uw reactie op dit bericht?

Ik heb kennis genomen van het bericht. De GCHQ is gebonden aan Britse wet- en regelgeving. Het is de verantwoordelijkheid van de toezichthouders in het VK om de uitvoering van werkzaamheden door de GCHQ op zijn rechtmatigheid te beoordelen.

2. Bent u het eens dat dit soort praktijken zeer schadelijk is voor het vertrouwen van mensen in de digitale economie?

De GCHQ is gebonden aan Britse wet- en regelgeving. De AIVD voert haar activiteiten uit op grond van de Wiv 2002.
In deze wet zijn de vereisten van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mensen nadrukkelijk verdisconteerd.

3. Hoe kunnen Nederlanders zich beschermen tegen dit soort profiling praktijken van overheden?

Kunnen mensen zich bijvoorbeeld beschermen door een VPN te gebruiken of door middel van browersplugins als Disconnect of Ghostery? Zo ja, bent u bereid om het gebruik van dergelijke middelen te bevorderen?

Internetverkeer kan worden beschermd door versleuteling van de gehele route (end-to-end-encryptie). Een https-verbinding met een website is daar een voorbeeld van, maar daarvoor moet de website die mogelijkheid aanbieden.
Gebruikers kunnen met een breed scala aan middelen zoals bijvoorbeeld de browserplugin HTTPS Everywhere zo veel mogelijk afdwingen dat beveiligde verbindingen worden gebruikt. Een Virtual Private Network-verbinding (VPN) is versleuteld tussen de gebruiker en de VPN-server, maar niet op het verdere traject naar de website. VPN biedt daarom alleen bescherming tijdens deze eerste fase.
Om veilig gebruik te maken van openbaar wifi-netwerk adviseert het NCSC thans reeds om altijd gebruik te maken van een VPN om de eigen verbinding te beveiligen. Het gebruik van dergelijke middelen bij o.a. het gebruik van openbaar wifi-netwerk wordt dus reeds bevorderd en zal ook tijdens de campagne Alert Online van 26 oktober tot 6 november a.s. actief worden uitgedragen.

De AIVD werkt op grond van de Wiv 2002 en de CTIVD houdt hierop toezicht.

4. Is het programma na 2013 nog steeds actief? Worden er nog steeds data getapt? Zo nee, zijn de data inmiddels verwijderd? Wat doet de Nederlandse overheid om ervoor te zorgen dat data over Nederlanders verwijderd worden?

Dat is mij niet bekend. Inlichtingen- en veiligheidsdiensten doen over en weer geen mededelingen over hun werkwijze.

5. Had u al eerder kennisgenomen van de mogelijkheid dat Nederlandse internetters in de gaten gehouden worden? Zo nee, waarom bent u hiervan niet op de hoogte gesteld door het Verenigd Koninkrijk?

6. Heeft de AIVD van deze ongericht door de GCHQ verzamelde browsegegevens gebruik gemaakt? Indien u dit niet kunt uitsluiten, kunt u dan tenminste bevestigen dat de AIVD op geen enkele wijze informatie heeft verkregen of geprobeerd heeft te verkrijgen van de GCHQ, die zij niet via haar eigen bevoegdheden kan verzamelen (de zogenaamde Ubocht)?
Zo nee, waarom niet en welke consequenties trekt u daaruit?

Antwoord op vraag 5 en 6:

De Nederlandse regering is alert en waakzaam op mogelijke dreigingen. Waar nodig doet de AIVD onderzoek naar inlichtingenactiviteiten. Indien wordt geconstateerd dat een buitenlandse mogendheid zonder toestemming inlichtingenactiviteiten verricht op Nederlands grondgebied, treft de Nederlandse regering altijd maatregelen. Ik kan in het openbaar geen concrete mededelingen doen over het aantal onderkende gevallen van inlichtingenactiviteiten verricht door buitenlandse mogendheden in Nederland. Indien nodig zal ik uw Kamer via de CIVD vertrouwelijk informeren.

De AIVD werkt op grond van de Wiv 2002 en de CTIVD houdt hierop toezicht. Het is de AIVD niet toegestaan een buitenlandse dienst te verzoeken een bevoegdheid in te zetten waar de Nederlandse diensten zelf niet over beschikken (de Ubochtconstructie).
In rapport 38 heeft de CTIVD vastgesteld dat er geen sprake is van het stelselmatig buiten de wet om verwerven van (persoons) gegevens door de AIVD. Tevens heeft de CTIVD in haar onderzoek geen aanwijzingen gevonden dat de AIVD expliciet verzoeken heeft gericht aan buitenlandse diensten om methoden in te zetten die naar Nederlands recht niet geoorloofd zijn. Ik kan echter niet uitsluiten dat de AIVD gegevens van een buitenlandse dienst verkrijgt die mede zijn verkregen door middel van praktijken die de Nederlandse wet niet toestaat, omdat inlichtingen- en veiligheidsdiensten elkaar niet informeren over de herkomst van gegevens.